

De strukturella arrangemangen i utbildningen på andra stadiet

De förändrade behoven av kompetens i arbetslivet och befolkningens åldrande ställer växande krav på kvaliteten, kundorienteringen, arbetslivsmotsvarigheten och förutsättningarna för ordnandet i fråga om tjänster inom yrkesutbildning. Likaså kommer säkerställandet av gymnasieutbildningens attraktionskraft och kvalitet i hela landet att vara ett centralt utvecklingsobjekt under de närmaste åren. De strukturella åtgärder som anknyter till utvecklandet av nätverket av läroanstalter har i yrkesutbildningen styrts på riksplanet, men det praktiska förverkligandet av åtgärderna har berott på dem som upprätthåller läroanstalterna. Gymnasiet och yrkesutbildningarna har utvecklats som separata utbildningsvägar så, att gymnasieutbildningen i huvudsak upprätthålls av kommunerna och yrkesutbildningen huvudsakligen ges av för ändamålet grundade samkommuner.

Undervisnings- och kulturministeriet har sporrat till att sammanställa ett nätverk av arrangörer av yrkesutbildning med ett påskyndande projekt, som har följt ministeriets yrkesinstitutstrategi: antalet arrangörer av grundläggande yrkesutbildning har minskat från 175 utbildningsarrangörer i början av år 2006 till 139 utbildningsarrangörer i början av år 2011. Staten använde för finansiering av yrkesutbildningen i läroanstaltsform år 2011 ca 686 miljoner euro och för finansiering av gymnasieutbildningen 273 miljoner euro. Kommunerna finansierade yrkesutbildningen med 929 miljoner euro och gymnasieutbildningen med ca 400 miljoner euro.

Syftet med revisionen var att klargöra, om sammanställningen av nätverket av arrangörer av yrkesutbildning på andra stadiet har framskridit enligt de målsättningar som har uppställts för det påskyndande projektet, och hurudana effekter verkställandet av yrkesinstitutstrategin har haft på utbildningens arrangörsfält. Antalet arrangörer av yrkesutbildning har minskat, men enbart ett lägre antal utbildningsarrangörer berättar inte ännu mycket om det, i vilken

mån man med sammanslagningarna har uppnått de med utbildningens kvalitet förenade målsättningar, på grund av vilka hela reformen på sin tid inleddes.

Det har observerats att sammanställningen av nätverket av arrangörer av yrkesutbildning har lett till både önskade och icke önskade effekter: mellan utbildningsarrangörerna har i stället för samarbete kunnat uppstå en konkurrens, som visar sig som negativa attityder till ett samarbete. Många utbildningsarrangörer har i stället för att bedriva samarbete riktat sina resurser på att motarbeta förändringen och bevara sin självständighet. Den riksomfattande styrningen har inte ansetts tillräckligt stöda samarbetet mellan yrkesutbildningen och gymnasieutbildningen. Motsvarande konkurrens kan iaktas också mellan gymnasierna. Man kämpar för existensen med alla medel, och kommunerna har ett stort behov av att hålla sina gymnasier vid liv.

Revisionsverket anser, att de strukturella arrangemang som har verkställts under det påskyndande projektet har varit i enlighet med målsättningarna. Med informationsstyrning av typen rekommendation har man emellertid inte uppnått en sådan struktur hos utbildningsarrangörerna, som förmår effektivt och ekonomiskt svara mot efterfrågan på utbildning och arbetslivets behov. Att skapa en regionalt stark arrangörsstruktur i utbildningen förutsätter av undervisnings- och kulturministeriet en mer förpliktande styrning som riktar sig till utbildningsarrangörerna. I de strukturella arrangemangen bör man ändå också i fortsättningen trygga de långt specialiserade enheternas verksamhet. Revisionsverket anser, att undervisnings- och kulturministeriet i sina förfaranden bör trygga styrningens transparens. De oklarheter som varit förenade med rekommendationernas förpliktande karaktär har väckt misstankar om det, att även om de målsättningar som ministeriet har uppställt till sin form är rekommendationer, kan underlåtelse att iaktta dem leda till indirekta sanktioner exempelvis i form av att arrangörstillstånd eller resurser inte beviljas.

Vid revisionen konstaterades ett problem vara, att nybörjarplatserna i den grundläggande yrkesutbildningen på andra stadiet inte finns där var de behövs mest: en del av de ungdomar som avslutar grundskolan blir utanför yrkesutbildningen. Man har försökt svara på problemet genom att öka på antalet studieplatser. Av den snedvridna platsfördelningen i yrkesutbildningen har också följt, att

en del av ungdomarna söker sig till gymnasiet enbart av den anledningen, att de inte får en studieplats inom yrkesutbildningen. Kontakter till arbetslivet och högskolevärlden kunde särskilt i gymnasieutbildningen utnyttjas mycket mera än för närvarande.

Undervisnings- och kulturministeriet bör enligt revisionsverkets åsikt utreda, om man med en administrativ sammanslagning av utbildningen på andra stadiet kan uppnå synergifördelar, som kunde utnyttjas i utvecklandet av hela utbildningen på andra stadiet. Studentexamen och yrkesexamina utvecklas också i fortsättningen som separata examina, men med en administrativ sammanslagning kunde man främja den i regeringsprogrammet inskrivna målsättningen att utöka flexibla möjligheter att avlägga delar av examina utöver examensgränserna. Finansieringen av utbildningen på andra stadiet bör stöda förebyggandet av marginalisering och målsättningen om utbildning för hela åldersklassen. I Finland har iakttagits en princip, enligt vilken man i allmänhet gått i gymnasium från hemmet, medan man kunnat bege sig för yrkesutbildning också långa vägar bort. I utvecklandet av nätverket av arrangörer av utbildning och reformen av kommunstrukturen bör man enligt revisionsverkets åsikt ägna uppmärksamhet åt att stärka utbildningssystemets serviceförmåga och inte så mycket vid det, att envar kommun har sin egen utbildningsanstalt på andra stadiet.